

ovi elementi egzistiraju u ispitivnom materijalu i po autorovom mišljenju predstavljaju motive. Pri definisanju pojma motiv Grendžer koristi Tomsonovo (Stith Thompson) mišljenje, po kome je motiv »najmanja jedinica pripovesti koja ima moć da nastavi tradiciju«. U predanjima o sakrivenim rudnicima i zakopanom blagu, na tlu Arizone, pominje sledeće motive: a) topografske i kulturne karakteristike mesta gde se rudnik/blago skriva, b) uzroci ili motivi za skrivanje rudnika ili blaga, c) pomoćni zastupnici u sakrivanju, gubljenju, ili neuspehu u premeštanju, d) priroda sakrivenog predmeta, e) prirodni i natprirodni elementi ili putevi koji služe za pronalaženje, sakrivanje, rudnika ili blaga, f) načini prenošenja priče (obaveštenja), g) čuvar rudnika ili blaga, h) verovanja u vezi sa sakrivenim rudnikom/blagom, j) skrovište se nalazi nakon što je blago odneseno, k) razlozi zbog kojih sakriveni ili izgubljeni objekat nije nađen ili povraćen, n) specijalne okolnosti ili zastupnici dovedeni u vezu sa otkrićem, p) događaji dovedeni u vezu sa aktom sakrivanja, r) pobijanje da rudnik ili blago postoji, ili ako je tako, da je ikada sakriveno.

Autor pojedine motive obeležava slovnim znacima, simbolima. Njihove konkretne manifestacije, u tekstovima, označene su brojevima u indeksu. Tako, na primer, topografske i kulturne karakteristike mesta gde se rudnik/blago skriva (a) u predanjima mogu biti različite: a1 - brežuljci, stene, drugi objekti na zemlji, a2 - ravnica, erozivna ravan, a3 - u blizini, na vodi ili u vodi itd.

Iz predložene kataloga motiva vidi se da su njihove konkretne manifestacije u predanjima veoma različite. Tendencija njihovog ujednačavanja nije izražena.

Prilog B predstavlja spisak motiva, sa svim pojedinačnim konkretizacijama u tekstovima, izdvojeno za pojedinačne periode.

Na kraju treba pomenuti da neki važni pojmovi koji su ovde korišće-

ni, nisu do kraja precizirani. Reč je, pre svega, o pojmu motiv. Autor u knjizi upotrebljava nepreciznu i nejasnu Tomsonovu definiciju. Zbog toga i nije jasno kojim se kriterijumima koristi da odredi motiv, kao jedinicu ispitivanja u prezentiranom materijalu. Takođe su pojmovi priča (tale) i predanje (legend) često korišćeni u knjizi da označe jedno — predanje. Da se ovde radi o predanjima autoru je jasno, što se vidi i iz naslova, ali u tekstu ponegde ipak koristi neadekvatan pojam priče.

Grendžerova knjiga u celini predstavlja vredan doprinos i osnovu za stvaranje međunarodnog indeksa motiva. U njoj se nalazi detaljan i pregledan opis predanja o sakrivenim rudnicima i zakopanom blagu u Arizoni. Kao takva ona pre svega može poslužiti kao praktično pomagalo, a ne kao naučna klasifikacija, što joj i nije bila pretenzija. Pored toga autor je u predstavljenju knjizi ukazao na reflektovanje nekih elemenata društveno-istorijske i socijalne stvarnosti u ovim predanjima. Takođe je pokazano starije i novije stanje usmene prozne tradicije na tlu Arizone.

Zoja Karanović

Märchen aus Pakistan, Aus dem Sindh übersetzt und herausgegeben von **An-nemarie Schimmel**, Die Märchen der Weltliteratur, Eugen Diederichs Verlag, Düsseldorf-Köln 1980, 287 str.

Iako je pokrajina Sindh tek jedna od nekoliko njih unutar zapadnog Pakistana, u njoj skupljene pripovetke i bajke mogu se smatrati reprezentantima indo-pakistanskog islama koji se ovdje definitivno utemeljio nakon podjele potkontinenta 1947. god. Buđenjem nacionalne svijesti i željom za uspostavljanjem vlastitog identiteta, muslimani su svoje životne ideale nastojali udesiti prema Kuranu i riješiti se hinduističke tradicije koja je dotad prevladavala.

Tako i u ovoj zbirci prevedenoj s jezika sindhi susrećemo obilje motiva muslimanskih narodnih predaja koje potječu još iz srednjeg vijeka, a možda i ranije. Narodno blago kao i u svakog naroda zadire duboko u imaginarni svijet čovjekove mašte i po njemu izmišljene likove vila, duhova, čarobnjaka, kraljeva, ali se jednako tako ne odalečuje niti od realnog življenja običnih ljudi po gradovima i selima.

Osvrnut ćemo se samo u presjeku i ukratko na neke od motiva ovdje sabranih pripovijedaka i bajki u čijem temelju leži ne samo mistična mudrost muslimanskih sayyida ili hinduskih pandita (br. 21) nego i realni svakodnevní život vezan za vodu (br. 3, 4) i njoj ovisnu poljoprivredu. Upoznat ćemo se s načinom života ljudi toga kraja, izgledom njihovih kuća (mahallat) i strogom odvojenošću muških odaja (otaq) od ženskih, o skupovima na kojima se raspravljaju problemi sela (katscheri), o običajima darivanja uglednih gostiju, o omiljenom sportu bogatih — lovu i kockanju (br. 4, 25).

I dok je vanjski svijet priličio muškarcima, žene su imale svoj svijet — povučen kako u unutrašnjost kuće tako i duševnu unutrašnjost. U strogo odvojenim odajama glavnu je riječ vodila majka gospodara kuće kojoj se valjalo uvijek obraćati s najvećim poštovanjem (br. 4), dok je žena imala brinuti o gostima, kući, djeci... S obzirom na to da su i zaruke i udaja bile zaključivane bez njihova pristanka (br. 7, 10, 19, 24), jedini užitak bile su im sitne dosjetke i prepredenosti naspram ionako im nametnutog muža (br. 6, 7, 9).

Veliku pažnju poklanjaju muslimani riječima astrologa (br. 24), snovima (br. 17), njihovoj mogućnosti ispunjenja u sjenci banjanova drveta (br. 24), brakovima s dusima i divovima (br. 22, 23), a kralj je predstavljen kao božanstvo koje se pojavljuje u vremenu »Jednom bijaše kralj. Istinski je kralj zacijelo bog, no ipak ima i jedan vremenit kralj« (str. 133).

Kazivači su naročito skloni pripadnicima najsiromašnijih slojeva — drvosječama (br. 11), nadničarima (br. 20), postolarima (br. 2), uljarima (br. 23, 25), čistačima...

Kako je većina stanovništva seoska, ali bez vlastite zemlje, prinuđeni su seljaci unajmljivati svoj rad zemljoposjednicima i tako živjeti od žetve do žetve ili životariti satrveni glađu (br. 6, 19, 41), pri čemu opijum i bhang pružaju barem trenutačan zaborav i gladi u trbuhu, i svijesti o realnosti koja ih okružuje.

Što se životinjskog svijeta tiče, rado se spominju bivoli (br. 29), jarići, štakori, vrapci (br. 39, 42). Životinja bajke par excellence je i ovdje šakal koji još od vremena **Pančatan-tre** preko **Hitopadeše** i **Kalile** i **Dim-ne** uživa slavu lukavosti i promućurnosti utjelovljenu u nas likom lisice (br. 30, 31, 34). Papige posjeduju pozitivne osobine. One su mudre i odane ali i neprijateljski raspložene prema ženama (br. 23, 25). Tu su još i majmuni (br. 26) i zmije (br. 1, 2), koji pripadaju realnom i imaginarnom svijetu, koji gotovo da je i bliskiji i draži duši muslimanskog čovjeka. Za nj je od velike važnosti glazba (br. 19, 23, 24), ona mu podaruje mistično iskustvo (br. 2) i otkriva tajne kozmosa. Nezaobilazan je i lik derviša — on je vođa, savjetodavac, onaj koji razaznaje vrijednosti stvari i ljudi u svijetu (br. 12), koji u beskućništvu svojih lutanja počivalište nalazi u džamiji (br. 24), koji podučava u ezoteričnim stvarima. O prolaznosti svijeta i materijalnih dobara (br. 19) i o impersonalnoj ljubavi spram bogu kao najvišem cilju svakog nastojanja (br. 20).

Osim pogovora autorice A. Schimmel, u knjizi su pored 46 bajki kao dodaci sadržani popis literature, objašnjenja pojedinih pojmova iz jezika sindhi, pobrojana su imena kazivača (između kojih je bila samo jedna žena iz Lara, br. 2) i na kraju, kao u svakoj knjizi ove edicije, dodan je registar tipova i motiva koji je sastavio K. Ranke.

Snježana Zorić